

Algemeen Bestuur

Onderwerp:	Vaststellen KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 en beschikbaar stellen krediet KRW-maatregelen 2016-2021
Portefeuillehouder:	G.P. Beugelink
Vertrouwelijk:	nee
Vergaderdatum:	30 september 2015
Afdeling:	P&A
Medewerker:	drs. Y. Wessels
Dossiernummer:	962505 versie 5

Behandeld in	Datum
Portefeuillehoudersoverleg	11-08-2015
College DH	25-08-2015
Commissie BMZ	
Commissie SKK	10-09-2015
Algemeen Bestuur	30-09-2015

Samenvatting:

Waterschappen stellen op basis van nieuwe inzichten en afstemming met diverse partners in 2015 de regionale KRW-maatregelen bij, gericht op het bereiken van een goede waterkwaliteit (de KRW-doelen) uiterlijk in 2027. Het waterschap heeft een kosteneffectief, klimaatbewust maatregelenpakket voorbereid waarbij de focus verschuift van inrichtingsmaatregelen in de waterlichamen naar samenwerking met andere partijen en aandacht voor maatschappelijk relevantere, kleinere wateren. Het voorstel is relatief uitgebreid om de nieuwe AB-leden mee te nemen in de voorgeschiedenis.

Het Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 heeft begin 2015 ter inzage gelegen en moet voor 1 november 2015 definitief zijn vastgesteld. Er zijn drie inspraakreacties geweest, die alle in de basis positief zijn en geen aanleiding geven om het Ontwerp Maatregelenpakket aan te passen.

Het algemeen bestuur wordt gevraagd om de inspraaknotitie en het KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 definitief vast te stellen, en een krediet voor KRW-maatregelen 2016-2021 van € 4.200.000 beschikbaar te stellen.

Advies Commissie SKK d.d. 10 september 2015

De Commissie heeft de aanpak in het voorstel ondersteund, maar ook gevraagd of dit voldoende is. Veel vragen zijn beantwoord, en op basis hiervan wordt geconstateerd dat het voorstel met positief advies kan worden doorgeleid naar het Algemeen Bestuur.

Gevraagd besluit:

1. de inspraaknotitie Ontwerp KRW-maatregelen 2016-2021 vast te stellen;
2. het Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 ongewijzigd vast te stellen en
3. een krediet voor KRW-Maatregelen 2016-2021 van € 4.200.000 beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van de KRW-investeringsmaatregelen in de periode 2016-2021.

Toelichting

In het beheergebied van HDSR is de waterkwaliteit veel beter dan enkele decennia geleden, maar nog niet alle wateren scoren 'goed'. Er zijn vaak te veel nutriënten (voedingsstoffen) en te weinig verschillende planten en dieren. Ook is inspanning nodig om te zorgen dat er geen achteruitgang van de waterkwaliteit optreedt in de toekomst, bijvoorbeeld als gevolg van klimaatverandering of nieuwe probleemstoffen. Daarom moet het waterschap in overleg met andere overheden en maatschappelijke partijen maatregelen treffen om de kwaliteit te verbeteren. In 2015 moet een bijgesteld KRW-maatregelenpakket worden vastgesteld voor de 2^e KRW-periode 2016-2021. Het waterschap heeft hiervoor een Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 voorbereid, dat begin 2015 ter inzage heeft gelegen en dat voor 1 november 2015 definitief moet zijn vastgesteld (zie 'Kaders').

Ontwerp KRW-maatregelenpakket 2016-2021

De planvorming voor de tweede KRW-periode 2016-2021 is voor het vorige bestuur gestart in 2013, met consultatie over het plan van aanpak, een informatieavond met een spel ('je kan je euro maar 1x uitgeven') en een najaarsexcursie over groenblauwe diensten door agrariërs. In 2013 zijn ook gesprekken gevoerd met de gebiedspartners ('gebiedsprocessen', DM746789) en inhoudelijke analyses uitgevoerd (DM727655). Op basis hiervan heeft het college in december 2013 gekozen voor een nieuwe beleidslijn voor de KRW-periode 2016-2021, met een grotere focus op nutriënten en beheer, samenwerking met andere partijen en benutting van subsidies zoals POP3¹ (DM762813). Begin 2014 is deze lijn uitgewerkt in drie maatregelenpakketten met een verschil in focus, maar gelijke kosten ('waterlichamen', 'landelijk gebied' en 'stedelijk gebied'). Op basis van een kosten-baten analyse is gekozen voor het pakket 'focus landelijk gebied', dat vervolgens is uitgewerkt tot het Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 met 10 maatregelen (tabel 1). Een toelichting per maatregel is opgenomen in bijlage 1.

Tabel 1. Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021, vrijgegeven voor inspraak door College D&H, 21-10-2014

Maatregel	INV / EXPL	HDSR bijdrage	Verwachte co-financiering / subsidie
1. Uitvoeren Emissiebeheerplan 2014-2021	EXPL	regulier	onbekend*
2. Uitvoeren Convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt	EXPL	regulier	onbekend*
3. Programma groen-blauwe diensten	EXPL	€ 250.000 per jaar	€ 250.000 per jaar
4. Integrale beheerprogramma's	EXPL	€ 100.000 per jaar	
5. Afwegen natuurvriendelijker peilbeheer in 9 peilgebieden	EXPL	regulier	
6. 6 km natuurvriendelijke oevers/verbreding in KRW-waterlichamen	INV	€ 1.000.000	onbekend*
7. 14 kunstwerken passeerbaar maken voor vis	INV	€ 1.000.000	onbekend*
8. Programma Synergieprojecten Landelijk gebied	INV	€ 1.000.000	onbekend*
9. Programma Kwaliteitsimpuls Stedelijk water	EXPL	€ 300.000 per jaar	€ 300.000 per jaar
10. KRW-onderzoeksprogramma	EXPL	regulier	onbekend*

* Binnen met name POP3 zijn veel subsidiekansen. Projecten worden aangeleverd en beoordeeld via tendering

Het Ontwerp KRW maatregelenpakket geeft 1) op kosteneffectieve wijze invulling aan de doelen van de KRW, 2) sluit goed aan op de maatschappelijke behoeftes in het gebied met betrekking tot schoon en gezond water en 3) past geheel binnen de kaders die de KRW stelt.

Ad 1 Kosteneffectieve invulling van KRW-doelen

De resterende KRW-opgave ligt zoals beschreven in de inhoudelijke startnotitie (pdf, DM727655) vooral op het gebied van nutriënten, inrichting en beheer. Het pakket bevat alleen (relatief dure) inrichtingsmaatregelen in KRW-waterlichamen, waar dat haalbaar en zinvol wordt geacht op basis van de uitgevoerde KRW-onderzoeken. De focus ligt op het landelijk gebied incl. kleinere wateren. Hier worden investeringsmaatregelen zoals natuurvriendelijke oevers en bufferzones ingezet waar synergie mogelijk is met andere (water)doelen zoals natuur en bestrijding van wateroverlast. Nieuw zijn de groenblauwe diensten via de agrarische collectieven, zoals 'de levendige boerensloot'. Hierdoor

¹ 3^e Plattelandsontwikkelingsprogramma (2014-2020) voor innovatie en duurzaamheid in de landbouwsector, gefinancierd vanuit het Gemeenschappelijke Europese Landbouwbeleid.

worden niet alleen nutriëntenemissies bij de bron aangepakt, wat uiteindelijk ook terug te meten is in de KRW-waterlichamen, maar verbetert ook de ecologie in de sloot. Omdat deze nutriënten- en beheermaatregelen met deze stimulering op grote schaal kunnen worden ingezet, wordt bijgedragen aan een klimaatrobuust systeem in het hele beheergebied, in plaats van aan ecologische verbetering in enkele KRW-waterlichamen. Door zoveel mogelijk naar synergie te zoeken met andere doelen wordt ook inzet van andere partijen en budgetten gestimuleerd. De focus op het landelijk gebied zorgt dat maximaal gebruik gemaakt wordt van de Europese Landbouwsubsidies/POP3.

Ad 2. Goede aansluiting op maatschappelijke behoefte

De maatschappelijke partijen hebben al vanaf de start aandacht gevraagd voor de kleinere wateren, die in ons gebied meer dan 95% van al het water vormen. Met name de sectoren landbouw, natuur en sportvisserij hebben specifieke wensen ten aanzien van beheer en inrichting in de kleinere wateren en/of natuur- en recreatiegebieden en in de stad. Verschillende partijen hebben ook gevraagd om meer samenwerking, bijvoorbeeld bij het beheer van watergangen en oevers en het tegengaan van (landbouw)emissies. Deze samenwerking levert naar verwachting alle partijen meer kennis en baten op. Tijdens het planproces zijn al (bestuurlijke) afspraken gemaakt met andere partijen om maatregelen te nemen om de waterkwaliteit te verbeteren, zoals de Samenwerkingsovereenkomst Nutriënten Veenweide Rijn-West, het Convenant Utrechtse Fruitteelt en het Regionale Afvalwaterketenbeleid (Winnet). De LTO wil daarnaast ook samenwerken via haar Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. De verschillende wensen tot samenwerking zijn in de inspraakreacties nog eens bevestigd.

Ad 3. Passend binnen KRW-kaders

De Kaderrichtlijn Water gaat over al het water. De verschuiving in de focus van inrichting van KRW-waterlichamen naar nutriënten, beheer en inrichting in de kleinere wateren kan op basis van de uitgevoerde KRW-onderzoeken goed worden onderbouwd voor Europa op basis van kosteneffectiviteit. Hierbij blijft de ambitie onverminderd hoog, zoals op 27 mei jl. ook door alle waterpartners is verklaard tijdens de bestuurlijke Conferentie over schoon water in Amersfoort. Er wordt niet bezuinigd op waterkwaliteit; op basis van het beschikbare budget is het meest kosteneffectieve maatregelenpakket opgesteld. De maatregelen kennen een relatief hoog abstractieniveau om flexibel om te kunnen gaan met kansen die zich tijdens de uitvoeringsperiode voordoen en om vanwege de kosteneffectiviteit ook buiten de KRW-waterlichamen maatregelen te kunnen nemen en daarover te rapporteren. Dit is al in een vroeg stadium gecommuniceerd, o.a. met de provincies en het Ministerie van I&M. Provincies zijn verantwoordelijk voor het vaststellen en bewaken van de KRW-doelen, en waterbeheerders voor het rapporteren over de maatregelen. Het Ontwerp KRW-maatregelenpakket is goed afgestemd met de provincies Utrecht en Zuid-Holland en binnen het samenwerkingsverband Rijn-West. In de komende KRW-periode moet nog worden afgewogen of de rapportage-eenheid (KRW-waterlichamen) nog wordt aangepast. Hiervoor is in de afgelopen periode een verkenning gestart.

Voorgeschiedenis bespreking KRW aanpak 2016-2021 in commissie SKK

Het vorige Algemeen Bestuur is twee keer geïnformeerd en drie keer geconsulteerd via de commissie SKK. In de eerste fase (2013) is vanuit de commissie aandacht gevraagd voor een realistische ambitie waarbij rekening wordt gehouden met de doelen in de KRW-waterlichamen, synergie met de wateropgave wateroverlast en het onderwerp 'kostenterugwinprincipe' (artikel 9 KRW). Deze eerste twee aandachtspunten zijn meegenomen in de planvorming; het 'samen optrekken' met de wateropgave wateroverlast gebeurt bijvoorbeeld via de 'groenblauwe diensten' en 'synergieprojecten landelijk gebied'. Het onderwerp 'kostenterugwinning' heeft het waterschap niet zelfstandig opgepakt. Dit zal naar verwachting in de loop van 2015/2016 op de agenda komen, mede naar aanleiding van Tweede Kamervragen en een sterkere landelijke regie op het onderwerp waterkwaliteit.

In de ontwerpfasen (2014) is vanuit de commissie SKK o.a. gevraagd naar de noodzaak van HDSR-bijdragen voor bepaalde maatregelen, naar doelrealisatie in de waterlichamen vs ambitie, afhankelijkheid van derden, monitoring, communicatie, waterbewustzijn en diervriendelijkheid van de baggermethode in de groenblauwe diensten. Naast mondelinge beantwoording in de commissie zijn (aanvullende) antwoorden steeds schriftelijk toegestuurd. Zie hiervoor bijlage 2.

Inspraak

Er zijn drie inspraakreacties geweest, van LTO Noord, Natuur- en Milieufederatie Utrecht (NMU) en Staatsbosbeheer (zie bijlagen). De reactie van de NMU is verstuurd mede namens Natuurmonumenten, Utrechts Landschap, IVN Utrecht en Staatsbosbeheer. Alle reacties zijn in de basis positief en ondersteunen de verschuiving van de focus naar de kleinere wateren en samenwerking met andere partijen. Alle partijen willen betrokken worden bij de uitwerking en bieden hun samenwerking aan. Alle partijen vragen aandacht voor communicatie ten behoeve van bewustwording. Daarnaast vragen partijen aandacht voor eigen punten, zoals verdisconteren van achtergrondbelasting van nutriënten in de doelen, doelen overig water en beheer van sloten in natuurterreinen. De inspraaknotitie (bijlage, DM946642) geeft per partij en per onderwerp een antwoord, dat is afgestemd met andere overheden binnen deelstroomgebied Rijn-West en landelijk. De inspraakreacties geven geen aanleiding om het Ontwerp KRW-Maatregelenpakket aan te passen. De concept-inspraaknotitie is verstuurd naar de insprekers. U wordt gevraagd de notitie vast te stellen.

Kaders

De Kaderrichtlijn Water (KRW) verplicht de lidstaten zorg te dragen voor een goede chemische en ecologische toestand van het water. Lidstaten moeten maatregelen nemen gericht op het behalen van de doelen uiterlijk in 2027. Waterbeheerders stellen voor een periode van 6 jaar regionale maatregelen vast, aanvullend op generieke maatregelen van het rijk. Alle maatregelen worden vervolgens opgenomen in het landelijke Stroomgebiedbeheerplan (SGBP) dat aan de Europese Commissie wordt overlegd. Het eerste SGBP is op 22 december 2009 vastgesteld. SGBP2 en SGBP3 worden in 2015 resp. 2021 vastgesteld. Regionale besluitvorming over KRW-maatregelen voor SGBP2 moet voor 1 november 2015 plaatsvinden. Op 27 mei jl. heeft de Minister van I&M de waterschappen per brief aandacht gevraagd voor tijdige vaststelling, zodat het kabinet op 22 december van dit jaar de landelijke stroomgebiedbeheerplannen kan vaststellen.

De Stichtse Rijnlanden is samen met 7 andere waterschappen, 4 provincies, Rijkswaterstaat en gemeenten ingedeeld in deelstroomgebied Rijn-West van het stroomgebied Rijn. De 8 waterschappen werken intensief samen, maar houden de vrijheid individueel invulling te geven aan de plannen.

Financiële aspecten

In de Voorjaarsnota 2014 is de uitwerking van de financiële consequenties van de KRW-maatregelen 2016-2021 in de meerjarenbegroting 2015-2018 doorgevoerd, zowel voor de effecten op de investeringsuitgaven als op de exploitatiekosten:

- 1) Als investeringsbedrag voor de uitvoering van maatregelen voor de kaderrichtlijn water is voor de jaren 2016 tot en met 2021 € 500.000 per jaar, ofwel € 3.000.000 voor de periode 2016-2021, opgenomen;
- 2) Voor de uitvoering van de KRW-maatregelen zijn in de exploitatie bijdragen voor groenblauwe diensten en integrale beheerplannen (besluit Voorjaarsnota 2014 € 350.000) en stedelijk water (besluit Voorjaarsnota 2013 € 300.000) opgenomen;

Het jaarlijkse investeringsbudget voor KRW-maatregelen bedroeg oorspronkelijk € 700.000 maar hiervan is, om effectievere (beheer)maatregelen te kunnen nemen, € 200.000 naar de exploitatie verschoven.

Verzoek beschikbaar stellen krediet voor KRW maatregelen 2016-2021 van € 4,2 miljoen

In de meerjarenraming voor investeringsuitgaven is naast de reguliere KRW-post nog een krediet opgenomen voor 'vismigratie buiten KRW 2016-2021': € 200.000 per jaar en dus in totaal € 1.200.000. Omdat in het voorgenomen KRW-maatregelenpakket nu ook de maatregelen zijn opgenomen in de kleinere wateren wordt nu ook voor de investeringsmaatregelen in de periode 2016-2021 voorgesteld om een totaalkrediet beschikbaar te stellen van € 4.200.000 (het totaal van € 3.000.000 regulier KRW-krediet 2016-2021 en € 1.200.000 krediet voor vismigratie buiten KRW 2016-2012).

Het verzoek is om dit krediet net als in de eerste KRW-periode in één keer ter beschikking te stellen zodat de projecten daadkrachtig en effectief kunnen worden gestart. Door dit krediet apart voor KRW-maatregelen ter beschikking te stellen, kan er het meest transparant over gerapporteerd worden.

Omdat bijdragen van derden niet 100% gegarandeerd kunnen worden, en nu ook nog niet kan worden overzien of er zich voldoende RO-kansen zullen voordoen tot 2021, wordt uitgegaan van flexibiliteit binnen de investerings- en exploitatiebudgetten. Voor de groenblauwe diensten zal dit zich in 2016 voordoen omdat het de collectieven niet zal lukken het volledige budget al in het eerste jaar weg te zetten (totaal van de gebiedsaanvragen in juli komt op 50%). Het is de bedoeling om het resterende bedrag alsnog voor groenblauwe diensten aan te wenden, mede in verband met afspraken met de provincie. Bij een substantieel afwijkend uitgavenniveau zal hierover bij het jaarverslag of de bestuursrapportage melding worden gemaakt en worden voorgesteld de beschikbare middelen later alsnog ten behoeve van de nagestreefde doelen aan te wenden.

Het realiseren van KRW-maatregelen, bijvoorbeeld het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, heeft invloed op de omvang van het door HDSR te beheren areaal. De consequenties voor de kosten voor beheer en onderhoud worden jaarlijks bij het opstellen van de reguliere begroting meegenomen.

Communicatie aspecten

De maatregelen zijn nog meer dan in de vorige KRW-periode gericht op samenwerking met andere partijen, wat in lijn is met het voorgenomen beleid in het nieuwe Waterbeheerplan. Maar ook is meer interne samenwerking gevraagd via de maatregel 'integrale beheerprogramma's'. Voor de externe communicatie zijn er al veel trajecten die kunnen worden voortgezet, zoals het Nutriëntenproject Rijn-West, het Convenant Utrechtse Fruitteelt, de Visstandbeheercommissie en de themagroep stedelijk water binnen Winnet etc. Voor het bereiken van een effectieve interne én externe samenwerking is een transparante en open communicatie nodig en duidelijkheid over het gewenste resultaat. Het beeld is dat hier nog aan gewerkt moet worden. Het risico bestaat dat er intern en extern onvoldoende draagvlak is voor de maatregelen omdat de huidige KRW-doelen onvoldoende maatschappelijk aansprekend zijn en er tot nu toe nog weinig voortgang kan worden getoond. Daarom kiest de organisatie voor de uitvoering van de tweede KRW-periode voor een programmatische aanpak (programma Gezond Water), die zich specifiek richt op aansprekende doelen, effectieve samenwerking en meer gezond water-bewustzijn.

Specifiek met betrekking tot groenblauwe diensten bestond het risico dat er onvoldoende animo zou zijn bij agrariërs. Hiervoor is de afgelopen twee jaar al bottom-up communicatie ingezet, waarbij het waterschap veel heeft meegedacht met de agrarische collectieven. Deze stonden voor een grote opgave om zelf te professionaliseren en tegelijkertijd een gebiedsaanvraag voor te bereiden, rekening houdend met zeer complexe Europese subsidieregels. Mede door deze intensieve benadering van het waterschap zijn er door alle collectieven in ons beheergebied gebiedsaanvragen ingediend mét effectieve watermaatregelen voor 2016. In dit eerste jaar wordt nog niet het hele budget opgemaakt, maar de collectieven hebben aangegeven in de komende jaren nog te willen uitbreiden voor water. Het is nodig om de intensieve communicatie de komende jaren te continueren, zodat het vertrouwen en de vanzelfsprekendheid om uit te wisselen nog verder kunnen groeien.

MVO aspecten

Niet van toepassing

Bijlagen

Bijlage 1. Beschrijving KRW-maatregelen 2016-2021 Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden
Bijlage 2. Beantwoording vragen commissie SKK in februari 2014 en oktober 2014

Losse bijlage:

- Concept inspraaknotitie Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 (DM946642)

Eveneens beschikbare achtergrondrapportages KRW-planvorming, eerder verzonden:

- KRW Achtergronddocument Maatregelen, december 2014 (DM888039)
- KRW Achtergronddocument Stroomgebiedsanalyses, december 2014 (DM887027)
- Inhoudelijke startnotitie 2e KRW-Stroomgebiedbeheerplan, september 2013 (pdf: DM727655)
- Achtergronddocument gebiedsprocessen I. De opgave in maatschappelijk perspectief, oktober 2013 (DM746789)

Bijlage 1. Beschrijving KRW-maatregelen 2016-2021 Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden

Maatregel	Toelichting
1. Uitvoeren Emissiebeheerplan 2014-2021	Programma gericht op het terugdringen van emissies van probleemstoffen zoals nutriënten, zware metalen, medicijnen, (tekort aan) zuurstof en overige stoffen. Het betreft voorbereiden en stimuleren van bronmaatregelen van het waterschap zelf én van andere partijen, waaronder het uitvoeren van de afspraken uit de bestuursovereenkomst 'Nutriënten in Veenweiden Rijn-West', participeren in de Innovatieraad Kringlooplandbouw, ondersteunen van gemeenten bij de overgang naar een chemievrij beheer en deelname in een landelijk monitoringprogramma voor het meten van geneesmiddelen in het oppervlaktewater.
2. Uitvoeren Convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt	Programma gericht op het terugdringen van de emissie van bestrijdingsmiddelen in de fruitteelt naar het grond- en oppervlaktewater. Doel is om het aantal normoverschrijdingen substantieel terug te dringen. Het waterschap is initiatiefnemer van het convenant, waarin afspraken gemaakt zijn met de Utrechtse fruitsector, Nederlandse Fruitteelt Organisatie, LTO en de Provincie Utrecht. Deze maatregel wordt door de provincie Utrecht ook ondersteund in het kader van de drinkwaterdossiers en de KRW-doelen voor grondwater.
3. Programma groen-blaue diensten	Programma gericht op het terugdringen van uit- en afspoeling van nutriënten, ontwikkeling van planten en dieren en tegengaan van wateroverlast door stimulering van diensten in tertiaire watergangen. Specifieke (bovenwettelijke) maatregelen worden in overleg met relevante partijen in 2014-2015 uitgewerkt en hebben vooral betrekking op natuurvriendelijker beheer en onderhoud in en om de sloot. Planten en dieren in kleine wateren kunnen (als daar ruimte voor is) bijdragen aan een klimaatrobuust watersysteem in het hele beheergebied. Een belangrijk aspect is het samenwerken met de streek, waarbij de agrarische collectieven als tussenpersoon optreden naar de agrarische bedrijven. Dit programma past in de ontwikkelingen in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van Europa.
4. Integrale beheerprogramma's	Afspraak dat bij aanpassing van beheerprogramma's en andere activiteiten van het waterschap (peilbeheer, maaien, baggeren en zuiveren) doelen voor ecologie en waterkwaliteit integraal worden meegewogen.
5. Afwegen natuurvriendelijker peilbeheer in 9 peilgebieden	Voor de ontwikkeling van met name oeverplanten is een meer natuurlijke peilfluctuatie nodig dan het huidige peilbeheer toelaat in de meeste gebieden. Uit onderzoek is gebleken dat flexibel peilbeheer hiervoor goede kansen biedt. Bij een volgend peilbesluit of watergebiedsplan zal flexibel peilbeheer integraal afgewogen worden. Naar verwachting is dat in de periode 2016-2021 voor de peilgebieden met de volgende 9 KRW-waterlichamen: Honswijk (14_4), Biltse Grift (14_5), Maartensdijk (14_9), Gerverscop (14_19), De Tol (14_20), Ouwenaar-Haarrijn (14_21), Snelrewaard (14_23), Zegveld (14_28), Kockengen (14_30).
6. 6 km natuurvriendelijke oevers/verbreding in KRW-waterlichamen	Steile oevers en beschoeiingen vormen bij een aantal KRW-waterlichamen een significante belasting op de ontwikkeling van de ecologie. Door de aanleg van natuurvriendelijke oevers wordt leefgebied voor aan water gebonden planten en daarvan afhankelijke diersoorten gecreëerd. In totaal gaan we uit van 6 km. Afhankelijk van beschikbaarheid van gronden en subsidiemogelijkheden kan tot 9 km extra worden gerealiseerd. Op dit moment wordt deze maatregel effectief en kansrijk geacht in de

	<p>volgende 6 KRW-waterlichamen: Kromme Rijn (14_2), Westerlaak (14_3), Bijleveld (14_15), Snelrewaard (14_23), Meijepolder (14_26) en Kockengen (14_30).</p>
7. 14 kunstwerken passeerbaar maken voor vis	<p>In 15 KRW-waterlichamen zijn barrières (niet of moeilijk vispasseerbare gemalen, stuwen en dammen) aanwezig die een significante belasting vormen voor de ecologie. Daarnaast is in het achterland soms sprake van zeer beperkte leefgebieden voor vis, die kunnen worden vergroot door de aanleg van vispassages. Er worden 14-18 vispassages gerealiseerd afhankelijk van synergiekansen en financiële mee- en tegenvallers. Op dit moment wordt deze maatregel effectief en kansrijk geacht in (het achterland van) 12 KRW-waterlichamen: Kromme Rijn (14_2), Honswijk (14_4), Ravense wetering (14_6), Hollandse IJssel (14_10), De Keulevaart (14_11), De Pleyt (14_12), Bijleveld (14_15), Gerverscop (14_19), De Tol (14_20), Ouwenaar-Haarrijn (14-21), Wiericke's (14_22), Kockengen (14_30).</p>
8. Programma Synergieprojecten Landelijk gebied	<p>Programma gericht op verbetering waterkwaliteit en ecologie in het landelijk gebied, waarbij prioriteit is voor projecten met synergie met andere (water)doelen en coproductie. Bij de inrichtingsmaatregelen valt te denken aan natuurvriendelijke oevers, zuiveringsmoerassen, vispassages, verbreden watergangen, gekoppeld aan maatregelen voor de andere doelen zoals beperken van wateroverlast of natuurdoelen. De rol van het waterschap (trekker dan wel participant) en financiering kan per project verschillen; waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van subsidies. De investeringsprojecten vinden bij voorkeur plaats daar waar aantoonbaar hoge actuele of potentiële kwaliteiten bestaan.</p>
9. Programma Kwaliteitsimpuls Stedelijk water	<p>Programma gericht op verbetering waterkwaliteit en ecologie in het stedelijk gebied (oplossen knelpunten), waarbij jaarlijks een maatregelpakket wordt vastgesteld (bijvoorbeeld aanpassen van doorspoelregime) afhankelijk van verzoeken en beschikbare cofinanciering van gemeenten. Dit past binnen het beleid voor de verbetering stedelijk water dat is opgenomen in het regionaal afvalwaterketen beleid dat eind 2014 is opgesteld in het samenwerkingsverband WINNET. Vanuit dit kader kan het programma worden bijgestuurd.</p>
10. KRW-onderzoeksprogramma	<p>Onderzoeksprogramma om resterende vragen ten aanzien van KRW-doelen en maatregelen te beantwoorden. Bijvoorbeeld ten aanzien van het verdisconteren van achtergrondbelasting in het doel voor nutriënten. Hiervoor is meer inzicht nodig in de bijdrage van de verschillende bronnen en in de vertaling van het effect van een bepaalde belasting op de ecologie. Het bepalen van de kritische belasting per polder is hierbij een belangrijk gegeven. Daarnaast is nog meer inzicht nodig in maatregel-effectrelaties en een goed inzicht in de toestand en potentie van het 'overig water', omdat de maatregelen zich nu ook meer op deze kleine wateren richten. Deze vragen worden zo efficiënt mogelijk belegd in overleg met andere partijen, zoals Stowa en andere waterschappen. De overblijvende, naar verwachting vooral HDSR-specifieke zaken worden in de loop van 2015 gebundeld in een KRW-onderzoeksprogramma voor 2016-2021.</p>

Bijlage 2. Beantwoording vragen commissie SKK in februari 2014 en oktober 2014

De commissie SKK is in februari en oktober 2014 geconsulteerd over het KRW-maatregelenpakket 2016-2021. De vragen van de commissieleden zijn steeds grotendeels tijdens de vergadering beantwoord; daarnaast is de beantwoording (deels aanvullend) beide keren ook schriftelijk toegestuurd aan de AB-leden.

Aanvullende beantwoording van vragen Commissie SKK op 27-2-2014

In april 2014 verstuurd, tegelijk met door College vastgesteld concept KRW-Maatregelenpakket

Tijdens de Commissie SKK zijn vragen gesteld, waarvan sommige nog niet geheel beantwoord zijn. Hieronder wordt een aanvullende beantwoording gegeven en de relatie tot voorliggend maatregelenpakket toegelicht.

1. De Beaufort, Bos- en natuureigenaren: Hoe zit de relatie met PAS / N2000 in dit voorstel?

Antwoord: *PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) is uitgesteld, hierover zijn nog geen afspraken gemaakt, en die zitten dus nog niet in dit voorstel. Voor N2000 gebieden lopen eigen beleidsprocessen: opstellen beheerplannen. Met de provincies is afgestemd dat er geen (water)maatregelen nodig zijn, die als KRW-maatregel gerapporteerd moeten worden voor 2015-2021. Het waterschap kan er op een later moment wel voor kiezen om alsnog maatregelen te nemen. Die kunnen dan indien nodig wel betaald worden uit de voorgenomen KRW-maatregel Synergie landelijk gebied, indien het past en prioriteit krijgt binnen een nader uit te werken toetsingskader.*

2. Tutein-Nolthenius, Water Natuurlijk: Hoge scores landelijk pakket; zijn deze ook zonder HDSR-bijdrage te halen?

Antwoord: *Ten aanzien van een gezondere boerensloot en terugdringen landbouwemissies: We kunnen ervan uitgaan dat door de aanscherping van het landelijke mestbeleid en de vergroeningseisen in het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid de landbouwsector duurzamer wordt. Je ziet dat men volop aan de slag gaat met bijvoorbeeld kringlooplandbouw, ook door druk vanuit de private sector (bijvoorbeeld Campina). Wij denken dat het nodig is om als waterschap juist nu energie te steken in samenwerking met deze sector, om ervoor te zorgen dat de aanpassingen die gedaan worden ook zo goed mogelijk bijdragen aan de wateropgaven (vanuit expertise waterkwaliteit en ecologie en omwille van synergiekansen met ons eigen werk in bijvoorbeeld het primaire systeem). Ten aanzien van investeringsmaatregelen zoals vispassages is zeker onze inzet nodig, daarvoor staan waterbeheerders aan de lat.*

3. Bodewitz, PVDD: Wij kiezen niet voor het landelijk-gebied pakket. Natuurvriendelijk beheer zou standaard werkwijze moeten zijn. Wij zetten liever in op investeringen die blijvende effecten hebben dan tot in lengte van dagen diensten blijven betalen.

Antwoord: *Zo natuurvriendelijk mogelijk beheer is nog niet standaard als gevolg van kennislacunes en een traditionele focus op veiligheid&waterkwaliteit; juist daarom is er nog inspanning nodig om nieuwe inzichten door te voeren en ook al doende te leren wat het oplevert.*

Het 'tot in lengte van dagen' blijven vergoeden van diensten is eigenlijk niet de bedoeling van het voorkeurspakket, dat is een goed punt. We hopen door tijdelijke stimulering een gedragsverandering in te zetten. Misschien moeten we het type maatregel wijzigen van dienst in een stimuleringsmaatregel of in ieder geval duidelijk zijn dat het gaat om een 'tijdelijke dienst', hier gaan we mee aan de slag.

4. Ten Hove, VVD: het stuk meldt ronde getallen. Er kan 'dus' nog wat af?

Antwoord: *Het zijn ronde getallen omdat het een maatregelenpakket op hoog abstractieniveau is, op het niveau van programma's. Bovendien is het voornemen om de grenzen tussen de maatregelen ook niet heel hard te maken. Binnen de exploitatiemaatregelen en binnen de investeringen zullen jaarlijks verschuivingen mogelijk zijn, als blijkt dat een type maatregelen achterblijft, terwijl de andere wel harder loopt. Er kan niks af omdat we de doelen nog niet halen. Hoe minder we doen, hoe groter de kans is dat we de doelen nooit gaan halen. Er is eigenlijk meer nodig, maar dit hebben wij niet realistisch geacht vanwege de bezuinigingen en het verlaagde investeringsplafond.*

5. Kupers, Bedrijven: Hoe zijn de subsidies verwerkt in de tabel. Graag inzichtelijk maken.

Antwoord: *Zie tabel 1 in het hoofddocument. Hierin is de kolom cofinanciering/subsidie toegevoegd.*

6. Nap, Algemene waterschapspartij. Wij zijn het eens met de keuze voor het pakket met de focus landelijk. Maar wij missen wel andere aspecten in het landelijk gebied naast het agrarische.

Antwoord: *Het 'programma groen-blauwe diensten' heeft de focus op de agrarische sector, maar met het 'programma Synergieprojecten landelijk gebied' ligt synergie met andere doelen en sectoren meer voor de hand, omdat het daarbij gaat om investeringsmaatregelen. Hierbij kan gedacht worden aan natuurvriendelijke*

inrichting in een recreatiegebied of inrichting van een bufferzone rond een natuurgebied. Voorbeelden hiervan zijn parkbos de Haar en natuurgebieden langs de Hollandse IJssel.

7. Balkema: akkoord met uitbreiding verkenning. Waarom komen provincies niet voor, blz 1 onderaan? Wat is de noodzaak om KRW-label te hangen aan overig Water?

Antwoord: De provincies horen inderdaad ook in deze opsomming thuis, want ten aanzien van POP3 en specifiek natuur willen de provincies met waterschappen samenwerken. Wij willen dit zeker ook. Het toewijzen van overig water aan KRW-waterlichamen maakt het makkelijker uitlegbaar dat we ook maatregelen in overig water doen, waarvan het effect niet direct meetbaar is in de huidige KRW-waterlichamen.

8. Verkaik, Waterschap@inwonersbelangen: Wat is nut van vispassages? Gaat wel veel geld naartoe. Waarom is 1,125 miljoen coördinatie en aansturing niet gebruikt?

Antwoord: Tav vispassages, een passage uit de concept visvisie van Rijn-West: "Meer open verbindingen zorgen voor een betere toegankelijkheid, voldoende genetische uitwisseling en een goede bereikbaarheid van leef- en paaigebieden voor alle vissen. De visstand als geheel zal daardoor verbeteren. Maar er profiteren ook andere dieren van, bijvoorbeeld watervogels en amfibieën. Behalve voor de natuur is vismigratie ook van groot economisch en recreatief belang, zoals voor de beroeps- en sportvisserij."
De vraag over de 1,125 coördinatie en aansturing is in dit stuk beantwoord*, waarmee bestuurlijk actiepunt 270 afgehandeld wordt.

* Overgenomen uit dat stuk: "... In de oorspronkelijke kredietaanvraag zijn zowel de externe kosten als de interne kosten opgenomen. De kosten voor coördinatie en aansturing zijn in de eerste periode ten laste van de jaarlijkse exploitatie gebracht en bedragen tot op heden ca. 0,5 mln. De 1,125 miljoen uit de oorspronkelijke kredietaanvraag kan daarom vrijvallen..." Zie ook AB-voorstel 30 september 2015 'Afronding kredieten KRW-maatregelen 2009-2015'

9. De Rooij, SGP Hoeveel extra is er nodig voor stedelijk gebied (men draagt meer aan)?

Antwoord: Acht gemeenten hebben projecten ingediend, waarmee het dubbele van het beschikbare budget is aangevraagd. Van twee gemeenten worden nog voorstellen verwacht en twee gemeenten moeten nog de argumentatie aanleveren. Binnenkort worden door het waterschap alle aanvragen getoetst aan de opgestelde criteria. Door het ruime aanbod kan het waterschap nu goed sturen op gemeentelijke maatregelen die effectief en efficiënt zijn om de waterkwaliteit in stedelijk gebied structureel te verbeteren.

10. Verheul, CDA: positief. Samenwerking is belangrijk! Wel tact nodig, hoe zou dat gaan?

Is wat wij gaan doen de 15 % die al in DAW is afgesproken? Dhr. Beugelink geeft aan dat hij verwacht dat dit hetzelfde is als de veenweide-aanpak.

Antwoord: Wij weten niet precies welke 15% bedoeld wordt. Mogelijk gaat dit over het per 1 januari 2014 aangescherpte mestbeleid waarin strengere normen zijn gesteld voor mestverwerking en fosfaatgebruiknormen (in uiteenlopende percentages, afhankelijk van gebied). Het antwoord op de vraag is dat alles wat wij in Rijn-West doen extra is ten opzichte van landelijk beleid en op basis van vrijwilligheid (dhr. Beugelink neemt hierover rechtstreeks contact op met dhr. Verheul).

11. Verweij, Christenunie: Zijn deze wijzigingen specifiek HDSR of breder? Hij refereert aan doelen die nu zijn afgesproken. Dat zou de focus moeten zijn.

Antwoord: Deze wijzigingen zijn redelijk specifiek voor HDSR in verband met ons grote aandeel overig water, waar vooral de maatschappelijke opgave en grootste synergiekansen voor verbeteren waterkwaliteit ligt.

12. Van der Hoeven, Agrariërs: Is het eens met het verhaal, maar vraagt wel om druk bij de provincie; vergeet ZH niet. Vispassages niet nodig, vissen komen vanzelf als het gebied is opgeknapt.

Antwoord: Er staan diverse (bestuurlijke) overleggen gepland, waarin we de aandacht voor water én synergiekansen tussen water en natuur zullen onderstrepen. Die zien wij bijvoorbeeld in botanisch randenbeheer. Uit onderzoek blijkt dat vismigratie op veel plaatsen een knelpunt is. Daarom willen we gericht op deze specifieke gebieden vispassages aanleggen. Niet zomaar overal.

13. Bodewitz en Verweij: Moet over dit concept-maatregelenpakket, waarin toch een nieuwe beleidslijn gekozen wordt, niet door het AB besloten worden?

Antwoord: De consultatie geeft de AB-leden de kans op sturing aan het College. Het is niet nodig dat het AB apart hierover besluit. Dit geldt ook voor het besluit over het Ontwerp-maatregelenpakket in het najaar, dat in januari 2015 de inspraak ingaat. Uiteraard nemen we de opmerkingen en vragen mee in het verdere werk, (hier expliciet gemaakt via deze beantwoording), waar we in de najaarsronde extra aandacht aan kunnen geven. Het AB stelt na de inspraak het definitieve pakket vast.

Bestuurlijke aandachtspunten Commissie SKK 2 oktober 2014

In november 2014 verstuurd, tegelijk met het Collegebesluit "Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 vrijgeven voor de inspraak".

Op 2 oktober heeft de Commissie SKK het Ontwerp KRW-Maatregelenpakket 2016-2021 besproken, waarbij een aantal aandachtspunten zijn meegegeven. De aandachtspunten zijn hieronder (geclusterd) beschreven. Daaronder is steeds een reactie gegeven, die grotendeels overeenkomt met de beantwoording op 2 oktober. Deze punten zullen we betrekken bij de verdere interne en externe communicatie, in het bijzonder in de publieksvriendelijke toelichting, die ten behoeve van de inspraak bij het Ontwerp KRW-Maatregelenpakket gepubliceerd wordt.

Welke wateren

Gevraagd werd of de waterkwaliteit van het Amsterdam-Rijnkanaal ook onder verantwoordelijkheid van het waterschap valt, en hoe de waterparels in de aanpak passen.

Reactie:

In de publieksvriendelijke toelichting wordt een kaart (of meerdere) opgenomen waarin onderscheid wordt gemaakt tussen wateren met waterkwaliteitsbeheer door HDSR of Rijkswaterstaat (zoals het Amsterdam-Rijnkanaal), en tussen KRW-waterlichamen en overig water, en tussen beschermde gebieden en waterparels. De waterparels zijn onderdeel van het overig water. Zij hebben wel aandacht gekregen van de provincie, maar kennen binnen de KRW geen formele status als beschermd gebied of KRW-waterlichaam.

Doelrealisatie anno 2014 versus ambitie

De vraag werd gesteld of we achterlopen met de doelrealisatie, omdat in de recente KRW-voortgangsrapportage nog weinig verbeteringen te zien zijn, en we zelf ook aangeven de doelen in 2021 niet te halen. Andere vragen: Gaat er iets mis? Zijn de genomen maatregelen wel effectief? Het investerings-niveau ligt in de komende periode lager dan in de eerste periode, moet de ambitie niet omhoog?

Reactie:

- Het waterschap ligt op koers met de uitvoering van de maatregelen, maar er is tijd nodig voordat de resultaten zichtbaar zijn. Er zijn wel verbeteringen zichtbaar als niet alleen gekeken wordt naar de totaalbeoordeling (via het strenge one out-all out principe), maar ook naar de onderliggende resultaten, zoals voor planten of vissen. Dit wordt in de landelijke communicatie ook gehanteerd.
- Er is nog discussie over de doelen. De KRW geldt voor al het water, en vanuit die gedachte proberen we op basis van het bestaande budget, het maximale resultaat te bereiken door ook in te zetten op de wateren buiten de KRW-waterlichamen (het overig water ofwel de kleine wateren). Hiermee wijkt De Stichtse Rijnlanden af van het in 2009 vastgestelde pakket, omdat maatregelen in de kleine wateren kosteneffectiever en maatschappelijk relevanter zijn. Misschien zullen we in de toekomst de KRW-waterlichamen vergroten; dan is de koppeling tussen de maatregelen en de KRW-doelen beter te maken.
- Landelijk is afgesproken om tot 2021 de huidige KRW-doelen/ambitieniveau te handhaven. Ecologische maatregelen hebben tijd nodig voordat effect op te merken valt, en later is fijnere afstemming mogelijk. In 2021 is het tijd om de balans op te maken en te bepalen of de doelen gehaald kunnen worden, of er geld bij moet of dat ze moeten worden bijgesteld. Hoeveel geld er dan bij zou moeten, is nu nog niet bekend.

Afhankelijkheid van derden

Gevraagd werd waarom hiervoor gekozen is (kan het waterschap de uitvoering niet aan?) en wat er gebeurt als subsidies en cofinanciering van derden niet doorgaan?

Reactie:

Waterkwaliteit is niet alleen een zaak van de waterschappen, maar een gezamenlijke verantwoordelijkheid samen met boer, stedeling, fabriek enzovoort. Samenwerking is nodig om de goede waterkwaliteit te behouden en te verbeteren. Wij werken er in de voorbereiding hard aan om te zorgen dat iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt. Bij voorbeeld bij de provincies, die de GLB-fondsen voor cofinanciering moeten openstellen, en bij de agrarische sector om het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer concreet te maken. Uit alle contacten met gemeenten, agrarische collectieven en natuurbeheerders blijkt dat men veel ziet in projecten en maatregelen voor waterkwaliteit, en zich hier ook voor wil inzetten. Als de andere partijen de handschoen niet oppakken, zullen er waterkwaliteitsknelpunten blijven bestaan en kansen worden gemist. Want het waterschap kan het niet alleen (en zou dit ook niet moeten willen).

Hoog abstractieniveau en flexibiliteit

De vraag werd gesteld wat precies wordt bedoeld met het rapporteren op een hoog abstractieniveau, om met kansen en tegenvallers om te kunnen gaan, en of er extra geld moet komen voor de benodigde flexibiliteit.

Reactie:

Het hoge abstractieniveau heeft betrekking op de maatregelen die aan 'Brussel' worden gerapporteerd. De ervaring uit de eerste KRW-periode heeft ons geleerd dat het niet mogelijk is om maatregelen te gedetailleerd vooraf vast te leggen voor een periode van zes jaar. En we weten nu ook gemakkelijker met de richtlijn om te gaan. Plannen hoeven ook niet meer zo gedetailleerd te zijn. Dit biedt juist de kans om 'mee te liften' op

plannen van derden, waardoor maatregelen goedkoper kunnen worden uitgevoerd. Er is geen extra geld nodig, maar er kan wel gezocht worden naar het schuiven tussen KRW-budgetten van het ene naar het andere jaar.

Afstemming met voldoende water

Hoe grijpen de beoogde maatregelen in op de capaciteit van het watersysteem, levert dit geen nieuwe problemen op?

Reactie:

We richten ons met de maatregelen juist op een (klimaat)robuust systeem, waarbij goed bekeken wordt waar en op welke manier meer begroeiing in watergangen mogelijk is. In sommige gebieden kan het tijdelijk vasthouden van water door extra begroeiing juist ook een bijdrage leveren aan het oplossen van de wateropgave wateroverlast.

Monitoring

Er is aandacht gevraagd voor monitoring via twee aanleidingen:

- Moet het monitorprogramma veranderen, nu de aanpak verandert (verschuiving naar overig water)?
- De maatregelen liggen op schema, maar de resultaten zijn nog niet zichtbaar. Daarom moet het waterschap meer energie steken in het zichtbaar maken om ook in de toekomst geld te kunnen vinden.

Reactie:

Het is inderdaad nodig om meer energie te steken in effectgerichte monitoring, waarvoor een voorstel wordt meegenomen bij de voorbereiding van de Begroting 2015 (ten behoeve van nulmeting in 2015). Over een eventuele bredere opzet van het KRW-monitoringprogramma kan worden besloten als duidelijk wordt of in de toekomst de KRW-waterlichamen worden uitgebreid.

Communicatie

Hoe zorgen we voor voldoende bekendheid van onze intenties bij andere partijen en ook intern?

Reactie:

- De interne en externe communicatie en voorbereiding van de maatregelen is in het planvormingsproject opgenomen, daar wordt dus het komende jaar nog aan gewerkt. Hierbij wordt ook meegelift op de communicatie-activiteiten rond het vierde Waterbeheerplan, en zijn er communicatie-activiteiten vanuit het Rijk en deelstroomgebied Rijn-West, waarbij wordt aangesloten. Zo hebben wij bijgedragen aan een Rijn-West film over vismigratie, en is recent een presentatie gegeven aan de Provinciale Staten tijdens een veldexcursie.
- Daarnaast wordt met name met de agrarische sector veelvuldig afgestemd over de voorbereiding van de groen-blauwe diensten, en wordt ook in de andere doorlopende gebiedsprocessen steeds teruggekoppeld over de KRW-aanpak, zoals in de Visstandbeheercommissie en het samenwerkingsverband Winnet.
- De algemene communicatie via de website en nieuwsbrieven kan beter, hieraan wordt spoedig aandacht besteed.

Waterbewustzijn

Geconstateerd werd dat de maatregelen vooral technisch van aard zijn. Is er ook gedacht om te werken aan waterbewustzijn, ook bij burgers?

Reactie:

We zien publieksacties om waterbewustzijn te bevorderen als een onderdeel van het werk van het waterschap, zeker ook voor schoon water zoals de recent in Wijk bij Duurstede georganiseerde 'Big Jump'. Daarnaast bieden de voorgestelde maatregelprogramma's ook kansen om hieraan bij te dragen: door samen met gemeenten en agrarische collectieven de maatregelen uit te werken komen de maatregelen en de communicatie eromheen al dichter bij de burger te liggen.

Onderbouwing maatregelenpakket en bestuurlijk mandaat

Er waren opmerkingen over de onderbouwing van de focus op het landelijk gebied. Het (algemeen) bestuur heeft daar nog geen keuze in gemaakt.

Reactie:

Begin 2014 is de Commissie SKK geconsulteerd over een voorkeurspakket landelijk gebied, op basis van een kostenbaten-afweging. In het Achtergronddocument KRW-Maatregelen 2016-2021 is dit proces en de onderbouwing uitgewerkt. Dit document zal als achtergronddocument opvraagbaar zijn tijdens de inspraakperiode. Het college heeft hiermee de beleidsvoorbereiding gedaan conform de uitgesproken voorkeuren. Het Algemeen Bestuur zal, na de inspraakperiode, een definitief maatregelenpakket vaststellen.

Diervriendelijk baggeren

Gevraagd werd naar een diervriendelijke manier van baggeren ten behoeve van de groenblauwe diensten.

Reactie:

Het waterschap zal deze informatie toesturen en heeft hiervoor aandacht bij de organisatie rondom de groenblauwe diensten.